

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อนเด็กในจังหวัดมหาสารคาม (2) เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อนเด็กระหว่างโรงเรียนที่มีประสิทธิผลสูงกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผลต่ำ (3) เพื่อพัฒนาตัวแบบการดำเนินงานโครงการโรงเรียนเพื่อนเด็กของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม การวิจัยดำเนินการ 3 ระยะ คือ 1) การประเมินประสิทธิผลการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อนเด็ก โดยใช้แบบประเมินประสิทธิผลการดำเนินงาน เก็บรวบรวมข้อมูลจากครูและผู้บริหารโรงเรียนเพื่อนเด็ก 9 โรงเรียน รวม 92 คน 2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อนเด็กระหว่างโรงเรียนที่มีประสิทธิผลสูงกับโรงเรียนที่มีประสิทธิผลต่ำจากข้อมูลการสัมภาษณ์ครูและผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน กรรมการสถานศึกษา และสังเกตการดำเนินงานของโรงเรียน 3) การพัฒนาตัวแบบการดำเนินงานโครงการโรงเรียนเพื่อนเด็กสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม โดยสังเคราะห์จากแนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อนเด็กในจังหวัดมหาสารคามและโรงเรียนต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น

ผลการวิจัยพบว่า

1) ประสิทธิผลการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อนเด็กในจังหวัดมหาสารคาม พบว่า

ในด้านบริบท โรงเรียนเพื่อนเด็กทุกแห่งมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน โรงเรียนรับเด็กเข้าเรียนได้ครบตามเกณฑ์และมีความพร้อมที่จะรับเด็กด้อยโอกาสเข้าเรียนตามความสมัครใจ

ในด้านกระบวนการ โรงเรียนได้จัดกิจกรรมเพื่อเด็กเป็นประจำ โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อพัฒนานักเรียนด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรมจริยธรรม และทักษะที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เป็นการสร้างเสริมสิทธิการพัฒนาและการมีส่วนร่วม โรงเรียนมีการจัดระบบข้อมูลนักเรียน โดยใช้แหล่งข้อมูล คือนักเรียนและเพื่อนนักเรียน

ผู้ปกครอง ครูค้นหาปัญหาของนักเรียนโดยวิธี สัมภาษณ์นักเรียน เพื่อนนักเรียน ผู้ปกครอง วิธีแก้ปัญหาที่ครูใช้คือ การให้คำแนะนำ สอนซ่อมเสริม เน้นแนว ให้คำปรึกษา การมีส่วนร่วมของนักเรียนในการจัดการเรียนการสอน มักเป็นการร่วมปฏิบัติกิจกรรมที่ครอบคลุมหมาย วิธีสอนที่ครูใช้ประจำ คือ วิธีการศึกษา กระบวนการกลุ่ม โครงการ และการเรียนด้วยตนเอง

โรงเรียนมีการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กด้านการสื่อสารโดยการฝึกพูดมากที่สุด มีการฝึกทักษะการยังชีพขั้นพื้นฐานในการใช้เครื่องมืองานเกษตรและงานช่างประดิษฐ์ งานจักสาน การเจียรนัยพลอย มีการหารายได้จากผลผลิตทางการเกษตร ผลงานสิ่งประดิษฐ์ เครื่องจักสาน

โรงเรียนเพื่อนเด็กทั้ง 9 โรงเรียน ได้จัดกิจกรรมการประเมินตนเองอย่างมีส่วนร่วมเพียงครั้งเดียวในปีแรกที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งได้พบปัญหาของเด็กทั้งที่มีสาเหตุจากนักเรียนเอง จากครอบครัวนักเรียน และจากชุมชน คือ เด็กขาดระเบียบวินัย ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ขาดผู้ดูแลเด็กที่บ้าน ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาเด็ก ชุมชนไม่ค่อยร่วมมือจากในการจัดกิจกรรมครูแก้ปัญหาโดยการแนะนำ ให้คำแนะนำและขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง

2) การวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานระหว่างโรงเรียนเพื่อนเด็กที่มีประสิทธิผลสูงและประสิทธิผลต่ำ พบว่า มีผลการดำเนินงานแตกต่างกันในกระบวนการดำเนินงานโครงการ รวม 8 ด้าน แต่มีสิ่งที่โรงเรียนทั้งสองแห่งไม่สามารถดำเนินการได้ ในการกำหนดนโยบายด้านสิทธิเด็ก การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับนักเรียน การแจ้งผลการเรียนให้นักเรียนทราบโดยไม่จัดอันดับ การจัดระบบการปกป้องคุ้มครองเด็ก การพัฒนาทักษะชีวิต และการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับเด็ก ค่อยโอกาสนอกโรงเรียน ปัญหาอุปสรรคของโรงเรียนเป็นเพราะขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติ ขาดการสนับสนุนช่วยเหลือจากส่วนกลาง และไม่มีองค์กรภาคีให้การสนับสนุน

3) การพัฒนาตัวแบบการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนเพื่อนเด็ก โดยสังเคราะห์แนวทางการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อนเด็กในจังหวัดมหาสารคามกับ โรงเรียนต้นแบบในจังหวัดขอนแก่น จัดทำร่างตัวแบบและตรวจสอบทบทวน ประเมินความเป็นไปได้ ปรับปรุงเป็นตัวแบบการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนเพื่อนเด็ก โดยมีแนวทางดำเนินงาน 6 ด้าน ดังนี้

- (1) การจัดองค์กร และ โครงสร้างการบริหารงาน
- (2) การสำรวจปัญหาและความต้องการของเด็ก
- (3) การกำหนดแนวทางดำเนินงานต่อเนื่องจนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย
- (4) การชักจูงแนวปฏิบัติจนเข้าใจร่วมกันก่อนการดำเนินงานระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
- (5) การประกาศความพร้อมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและลงมือปฏิบัติ
- (6) การปรับสภาพโครงการให้เป็นงานปกติเพื่อพัฒนาต่อเนื่อง

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานของโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งการวิจัยเพื่อทดลองและพัฒนาตัวแบบที่สามารถใช้ได้ครอบคลุมโรงเรียนเพื่อนเด็กในบริบทอื่น และการวิจัยเพื่อทดลองใช้และประเมินการปฏิบัติตามตัวแบบที่พัฒนาขึ้นด้วย

The objectives of this study were: 1) to evaluate the effectiveness of an implementation of the Child-Friendly School in Mahasarakham Province, (2) to compare the project implementation between high effective and low effective schools, and (3) to develop the model of project implementation of the Child-Friendly School in Mahasarakham Province. There were 3 phases of conducting research: 1) an evaluation of implementation effectiveness of the Child-Friendly School. Data was collected from a questionnaire sending to teachers and administrators in 9 schools, total of 92 persons in total, 2) a comparative analysis of the implementation of the Child-Friendly School Project between high and low effective school by interviewing teachers and administrators, students, school board, and observing school implementation, and 3) a development of the Child-Friendly School project implementation model by synthesizing resulted from the research findings on the Child-Friendly School in Mahasarakham Province and the modeled school in Khon Kaen Province.

The research findings revealed that:

1. The implementation effectiveness of the Child-Friendly School Project in Mahasarakham province in context aspects, every child-Friendly school had good relation with community. The school completely enrolled students based on criterion and including readiness for the enrollment of underprivileged students according to their willingness.

For process aspects, the schools eventually offered activity for students' development in order to develop students' physical, emotional, intellectual, moral and skill components which were necessary in daily life for developing the right of development and participation. The Schools provided the students' information system by using data sources including students and peer, and parents. The teachers' problem solving techniques were advising, remedial teaching, providing guidance and counseling, based on the problem condition. The students' participation in the instructional management always includes collaboration in activity performance assigned by teacher. The regular teaching techniques were: 1) case study, 2) group process, 3) project work, and 4) independent study.

The schools develop children's life skills in communication by speak training most. There was skill training of basic living in using agricultural, invention, woven and gem cutting devices, making income from agricultural product, inventive and woven outcome.

All 9 Child-Friendly Schools offered self assessment activity in participative style at once in the first year of participating in the project. The children's problems were founded causing from the students themselves in discipline, expenditure, causing from the students' family without caretakers. Their parents did not give collaboration in children development. The teachers solved problem by guidance, providing counseling, and asking for the parents collaboration. For the past caused from the community were: the community rarely collaborates in activities management, the problem solving was still in responding based on situation.

2. Comparative analysis of project implementation between the child-Friendly Schools with high and low effective founded that the the low effectiveness school had differentiation from the high effectiveness school in 8 Of the process of project implementation. Both schools could not implement new familiar things in determining students' skills development policy, project management, informing learning achievement to students without ranking, providing system of child protection, life skill development, and life long education for underprivileged students outside schools. The differentiations of the low effectiveness school from high effective school were in 6 of activities in the process of project implementation. Low effectiveness caused from the lacked of knowledgeable and skillful personnel in practice, support from central part, and no alliance organization providing for support.

3. Implementation model development was performed by synthesizing the implementation guidelines of the Child-Friendly School in Mahasarakham province with modeled school, outlining model and reviewing, evaluating the possibility, improving the project implementation model of the Child-Friendly School for 6 stages as follow:

- (1) Providing organization and work management structure.
- (2) Surveying children's problem and needs.
- (3) Determining the continuous implementation before implementation among every part of related persons.
- (4) Practicing the practice guideline of every part of related persons.
- (5) Decelerating of readiness of every part of related persons and implementing
- (6) Adjusting predict condition as usual work for continuity development.

According to this study, the researcher concluded and provided recommendations of implementations for school and related work units as well as research for experimentation and developed model which could be used in overall Child-Friendly School in others context, and experimentation for trying out pilot study and assessment of practice based on the developed model as well.